SİYER

10. SINIF

1. ÜNİTE: İSLAMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'na Genel Bakış
"Dini Hayat" ve "Siyasi Hayat"

1. ÜNİTE: İSLAMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

3. İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'na Genel Bakış

3.1. Dini Hayat

3.2. Siyasi Hayat

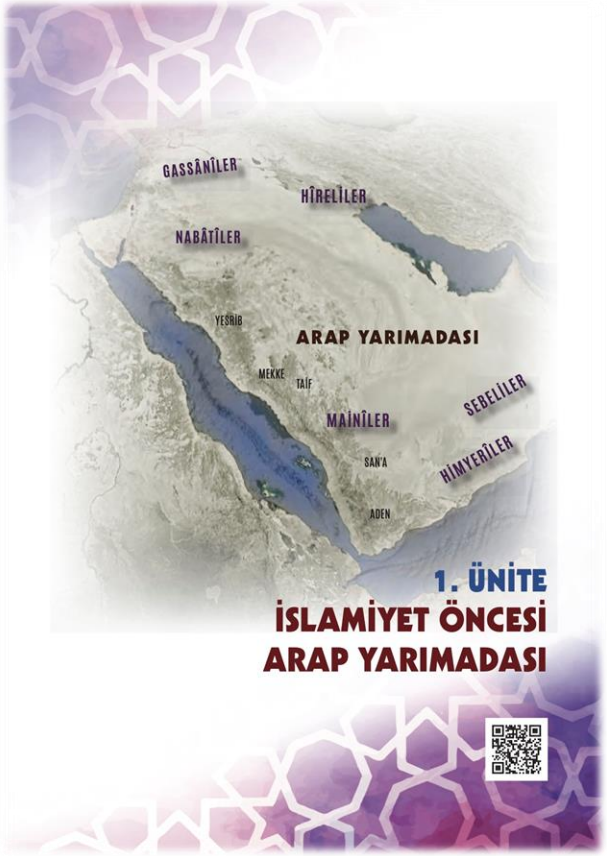

Neler Öğreneceğiz?

İslamiyet öncesi Arap yarımadasının tarihi, dinî, siyasi, sosyal ve kültürel hayatı…

Arap Yarımadası; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesiştiği Güneybatı Asya'nın güneyinde yer alır.

Doğudan Uman ve Basra körfezleri, güneyden Aden Körfezi ve Arap Denizi, batıdan da Kızıldeniz ve Akabe körfezleriyle doğal sınırları çizilmiştir.

Arabistan; kuzey, güney ve Hicaz olmak üzere üç coğrafi bölgeye ayrılır.

Yarımada'nın İslam tarihi açısından en önemli bölgesi **Hicaz**'ı içinde bulunduran Orta Arabistan'dır.

Hicaz'ın en önemli şehirleri ise **Mekke, Yesrib** ve **Taif**'tir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğduğu, yetiştiği ve peygamber olarak gönderildiği coğrafyanın siyasi, dinî, sosyal ve kültürel yapısının bilinmesi, tebliğ sürecinin daha iyi kavranması için gereklidir.

İslam'ın dünyaya yayıldığı merkez olan Arap Yarımadası'nın tarihini bilmenin olayları anlamada daha geniş bir ufuk kazandıracağı muhakkaktır.

Dini Hayat

Cahiliye Dönemi'ndeki müşrik Arapların dinleri hakkındaki en güvenilir bilgiyi veren kaynak Kur'an-ı Kerim'dir.

Pek çok kadim inanç sisteminin yaşadığı Arap Yarımadası'nda özellikle şu inançlardan bahsetmek mümkündür:

- Haniflik
- Sâbiîlik
- Mecûsîlik
- Putperestlik
- Yahudilik
- Hıristiyanlık

Yahudilik, Bâbil sürgününden kaçıp Hicaz bölgesine sığınmak durumunda kalan Yahudiler vasıtasıyla Arap Yarımadası'na girmiştir.

Güney Arabistan'a Yahudiliğin girişi ise Yemen ile Medyen arasında ticaret yapan Yahudi tüccarlar vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

Özellikle Yesrib ve Hayber çevresine yerleşen Yahudiler, Medine'de çeşitli kabileler oluşturmuşlardır.

Yahudilik, Araplar arasında pek yayılmamıştır.

Yahudiliğin millî bir din olması,

İsrailoğulları, kendilerini güzide ve seçkin kullar olarak ifade etmeleri,

Diğer milletleri kendilerinden daha aşağı görmesi.

Hıristiyanlar, daha çok Suriye ile Hicaz arasındaki bölgede hayat sürmüşlerdir.

Bu nedenle Hıristiyanlık ancak Suriye bölgesindeki **Gassânîler** ile Irak'taki **Lahmiler** arasında yayılabilmiş, Hicaz bölgesine ulaşamamıştır.

Güney Arabistan'a Hıristiyanlığı götürenler ise bölgeyi işgal eden **Habeş**lilerdir.

Hıristiyan Habeşlilerin Yemen'e hâkim olmasıyla bu din, **Necran Arapları** arasında yayılmıştır.

Mecûsîlik, dinin kurucusu kabul edilen Zerdüşt'ün öğretileri ile eski İran inanç ve geleneklerinin karışımından oluşmuş karmaşık bir dindir.

Sâsânîlerin siyasi ve askerî gücüyle doğru orantılı olarak gelişmiştir.

Daha çok yönetici sınıf ve zenginlerin dini olarak tanınmış ve yayılmıştır.

Mecûsîlik, Araplar arasında rağbet görmemiştir. Bunun sebebi:

Sâsânîlerin Mecûsîliği ulusal bir din olarak görmeleri.

Dinlerini yaymaktan çok siyasi ve ekonomik hâkimiyete önem vermeleri.

Sâbiîlik, eski Bâbil ve İran dinleri ile Yahudi ve Hıristiyanlığa ait inanışlardan oluşan karışık bir dindir.

Sâbiîlik inancının merkezi, Arapların Cezire adını verdikleri bölgede yer alan Harran şehridir.

Güney Arapları arasında güneşe ve yıldızlara tapan kabilelerin bulunması Sâbiîliğin Araplarca kabul edildiğini gösterir.

Putperestlik

Hz. İbrahim'in Kâbe'yi inşa etmesiyle birlikte Mekke tevhid inancının merkezi kabul edilmiş. Ancak Kâbe, daha sonra şirkin simgesi olan putlarla doldurulmuştur.

Kâbe'ye putu ilk getiren ve tapınan kişinin **Huzâa kabilesinin lideri Amr b. Luhay** olduğu kabul edilir.

Araplar Kâbe'ye gösterdikleri saygıyı putlara da göstererek zamanla put evleri inşa etmişler, Kâbe gibi buraları da tavaf ederek kurbanlar sunmuşlardır.

- Müşrikler; savaşta galip gelmek, sıhhat kazanmak, erkek evlat sahibi olmak için putlardan yardım istiyorlardı.
- Allah ile kendi aralarında putların bağ kurduğuna inanıyorlardı.
- İbadetlerini sadece dünyaya ait isteklerinin gerçekleşmesi adına yapıyorlardı.
- Ahiret inancını eskilerin masalları olarak kabul ediyorlardı.
- Putlar dışında melek, cin ve tabiat güçlerine de ibadet ediyorlardı.

Hz. Ömer ve Putlar…

Haniflik

İslam Öncesi Dönem'de Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği dinin tevhid boyutuna tâbi olanlara **hanif** denir.

Hanif kavramı Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim için kullanılmıştır.

İslami kaynaklarda Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Varaka b. Nevfel, Kus b. Sâide ve Ümeyye b. Ebi's-Salt hanif olarak zikredilen isimlerdendir.

"Ey ehl-i kitap! İbrahim hakkında niçin çekişirsiniz? Hâlbuki Tevrat ve İncil, kesinlikle ondan sonra indirildi. Siz hiç düşünmez misiniz? İbrahim, ne Yahudi, ne de Hıristiyan idi; fakat o, Allah'ı bir tanıyan dosdoğru bir Müslüman (Hanif) idi; müşriklerden de değildi."

(Âl-i İmrân suresi, 65, 67. ayetler.)

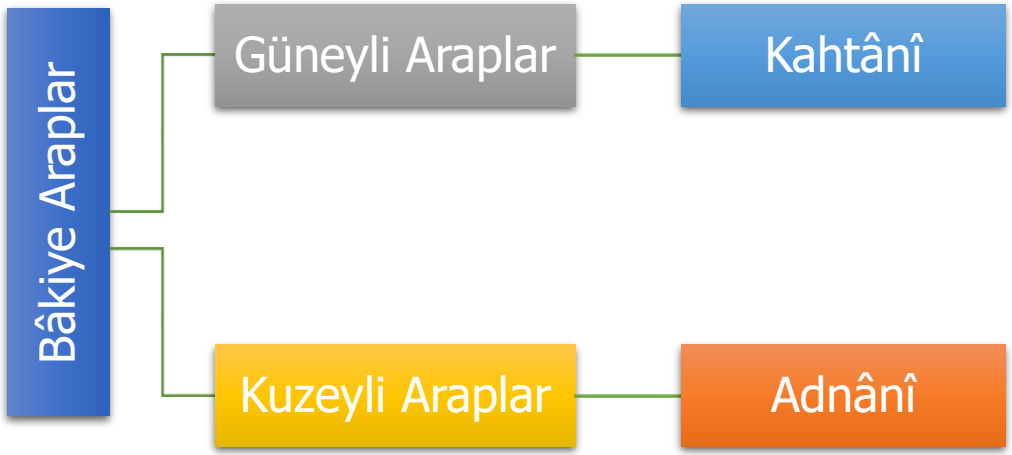

Siyasi Hayat

Ârâmîler ve İbrânîler gibi Sâmî ırktan olan Araplar, kendi adlarıyla bilinen Yarımada'yı yurt edinmişlerdir.

İlk çağlarda yaşayan Araplardan Amâlika, Âd ve Semud gibi sonradan yok olan kavimlere **Bâide**,

İslam'ın ortaya çıkışına kadar varlıklarını koruyanlara da **Bâkiye** adı verilmiştir.

Kahtânîler, Yemen'de tarihte bilinen en eski devlet olan **Mainîler**'i kurmuşlardır.

Main şehrini kendilerine merkez yapan bu devlet ticaretle uğraşmıştır.

Yemen'de Main Devleti'nden sonra kurulan diğer bir devlet, **Sebe Krallığı**'dır.

Mainîler gibi ticaretle uğraşan Sebeliler, deniz ticaretine de hâkimdiler.

Başkentleri Me'rib, ticaretin güneydeki merkezi konumundaydı.

Me'rib'de su tutmak için inşa ettikleri baraj onların teknik konularda da gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Güney Arabistan'da kurulan güçlü devletlerden bir diğeri, **Himyerîler**dir.

Savaşçı bir millet olan Himyerîler, Sebelilere galip gelerek onların topraklarına hâkim olmuşlardır.

Yahudilik, tüccarlar marifetiyle ülkeye girmiştir. Hıristiyanlık ise bölgeye Habeşliler vasıtasıyla girmiştir.

Yemen'deki siyasi mücadele, bu iki dinin çatışması üzerinden uzun yıllar devam etmiştir.

İslam Öncesi Dönem'de Arap Yarımadası'nın kuzeyinde kurulmuş olan en eski devletlerden biri **Nabâtîler**dir.

Filistin'in güneyinde hüküm sürmüşlerdir.

Krallığın merkezi sert kayalara oyulmuş ünlü Petra şehridir.

Nabâtîler, hüküm sürdükleri dönem boyunca Roma İmparatorluğu ile çöl arasında tampon görevi üstlenmişlerdir.

Antik Petra Kenti'nin günümüze ulaşan kalıntıları

Nabâtîlerin yıkılmasıyla bölgede **Palmiralılar** gelişip güçlenmiştir.

Krallığın merkezi Tedmür şehri olduğundan Tedmürlüler olarak da anılmışlardır.

Tedmür ve civarı 634 yılında **Halid b. Velid** tarafından fethedilmiştir.

Değişik kollara ayrılan Kahtânîlerden Suriye bölgesine göç edenler burada **Gassanî Devleti**'ni kurmuşlardır.

Gassanîlerin en önemli merkezi **Busra** şehri idi.

Gassanîler, İslam Sonrası Dönem'de **Halid b. Velid** tarafından ortadan kaldırılmıştır.

Kuzeyde devlet kurmuş olan diğer Kahtânî Arapları da Lahmîlerdir.

Kadim bir şehir olan Hîre'yi başkent yapmış olmalarından dolayı **Hîreliler** olarak da anılmışlardır.

İran kisraları, onları Bizans İmparatorluğu'na karşı akıncı güç olarak kullanmıştır.

Hîre, İslam ordularının doğu fetihleri sırasında 633'te İslam idaresine geçmiştir.

Soyu İbrahim ve İsmail'e (a.s.) dayandırılan Adnânî Arapları ise Hicaz bölgesini yurt edinmiştir.

Arap Yarımadası'nın bu orta kesimi, Kuzey ve Güney Arabistan'ın aksine Bizans ve Sâsânîlerin ilgisini çekmemiştir.

Hicaz'ın askerî harekât için zorluk oluşturan çöl ve dağlık yapısı bunda etkili olmuştur.

Ayrıca tabii zenginliğe sahip olmaması da işgalci devletleri buradan uzak tutmuştur.

Dolayısıyla Hicaz, İslam'ın doğuşuna kadar Arap Yarımadası'nın en bakir ve bağımsız bölgesi olarak kalmıştır.

Bu dersimizde “İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası’ndaki Dini ve Siyasi Hayatı” işledik.

Bir dahaki derste görüşmek ümidiyle